

4.7 OSEBNOST

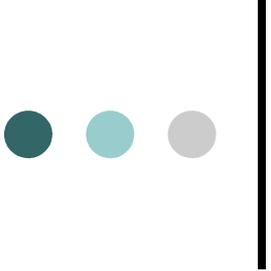
7.1 Pojem in struktura osebnosti

7.2 Inteligentnost

7.3 Dinamika osebnosti (že)

7.4 Razvoj osebnosti

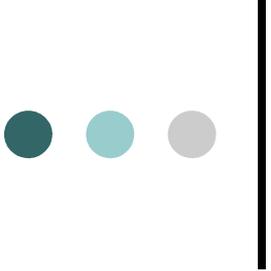
7.5 Teorije osebnosti

7.1 a) KAJ JE OSEBNOST

- **OSEBNOST JE CELOTA:**

- DUŠEVNIH,
- VEDENJSKUH
- IN TELESNIH ZNAČILNOSTI,
PO KATERIH SE POSAMEZNIK
RAZLIKUJE OD DRUGIH ljudi

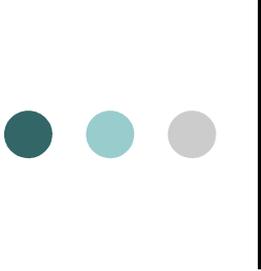

značilnosti :

- CELOVITOST: osebnost zajema vse vidike posameznikovega delovanja: duševne značilnosti (procesi, lastnosti); telesne značilnosti (videz, biol. procesi) in vedenjske značilnosti = psihofizična celota
- INDIVIDUALNOST: edinstvenost – različne duš., telesne in vedenjske značilnosti ⇒ ki se povezujejo v enkratno, neponovljivo celoto
- DOSLEDNOST : trajnost, čeprav se z razvojem spreminjamo, ostajamo iste osebe, ne glede na čas in okoliščine

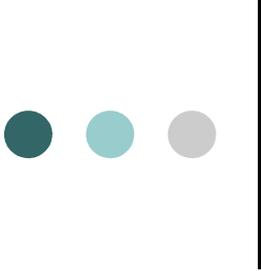
7 | 1 b) POJMI

- OSEBNOSTNE LASTNOSTI – se povezujejo na enkratni način v osebnosti. To je STRUKTURNI pristop pojmovanja osebnosti in ni vezan na nobeno psihološko smer
- DIMENZIJE – dimenzionalen pristop pojmovanja osebnosti – hierarhična razvrstitev osebnostnih lastnosti, glede na to kako pomembne in splošne informacije nam dajejo osebnostne lastnosti – najpomembnejše so dimenzije, ki se raztezajo od enega ekstrema (introvertnost) do drugega (ekstravertnost)
- TIPI – starejše pojmovanje, pripadnost enemu tipu, več osnovnih tipov osebnosti – to so posamezne ločene neprehodne kategorije

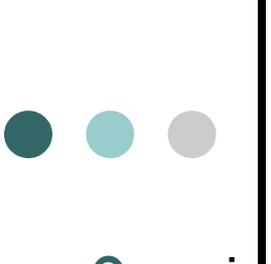
c) OSEBNOSTNE LASTNOSTI – 4 PODROČJA OSEBNOSTNE STRUKTURE

- RELATIVNO TRAJNE ZNAČILNOSTI POSAMEZNIKA, PO KATERIH SE LJUDJE RAZLIKUJEMO
- VPLIV DEDNOSTI, OKOLJA IN SAMODEJAVNOSTI
- TELESNE = FIZIČNE LASTNOSTI – izgled, prvi vtis, samopodoba
- TEMPERAMENTNE LASTNOSTI – čustvovanje, vedenje
- ZNAČAJJSKE LASTNOSTI – vpliv na vsebino vedenja (zase, za druge)
- SPOSOBNOSTI – uspešnost pri reševanju različnih nalog

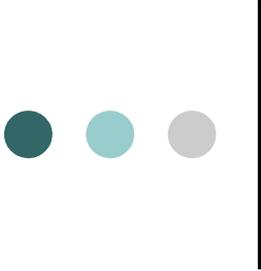
FIZIČNE LASTNOSTI

- K fizičnim lastnostim štejemo zunanje telesne lastnosti, (ki jih lahko izmerimo):
  - KONSTITUCIJA (zgradba telesa, izgled)
  - VSE FIZIČNE ZNAČILNOSTI
  - OBLIKA OBRAZA,
  - TEŽA, VIŠINA...
- POMEMBEN DEL POSAMEZNIKOVE SAMOPODOBE, je telesna samopodoba, ki zajema doživljanje svojega telesnega izgleda.
- Fizične lastnosti vplivajo na PRVI VTIS v socialnih kontaktih

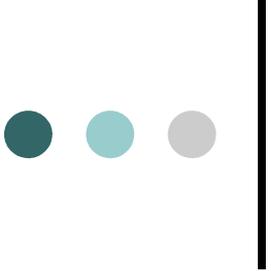
TEMPERAMENTNE LASTNOSTI

- zajemajo značilnosti **čustvovanja in načine vedenja**: hitrost, moč in uravnoteženost reagiranja – v situacijah, ki jih posameznik oceni za pomembne
- v večji meri pod vplivom **dednosti** (raziskave enojajčnih dvojčkov, ki so živeli ločeno)
- SANGVINIK: energičen, živahen, prijeten, družaben, zgovoren, odziven, neorganiziran
- KOLERIK: razdražljiv, hiter, močan, neobvladan, dejaven, spremenljiv
- FLEGMATIK: počasen, umirjen, neodziven, zanesljiv, stabilen, previden, razmišljujoč, pasiven
- MELANHOLIK: miren, depresiven, pesimističen, tesnoben, zadržan, nedružaben, samokritičen, natančen

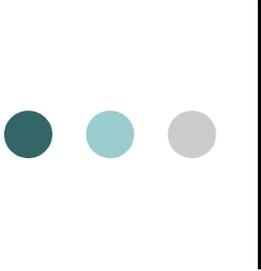
ZNAČAJJSKE LASTNOSTI

- motivacijske in voljne značilnosti
- povezava z MORALNIM – etičnim presojanjem (vrednote)
- KVALITATIVEN- vsebinski VIDIK osebnosti
- SE SPREMINJA, RAZVIJA
- pod vplivom **okolja**
- v konfliktnih situacijah, med več možnostmi – lastna korist ali dobrobit drugih

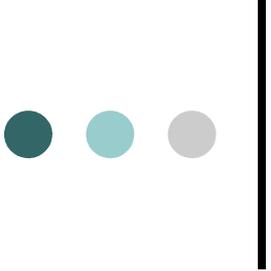
ZNAČAJSKJE LASTNOSTI

- ODNOS DO SEBE (samozačest, spoštovanje, vrednotenje sebe, zdrave meje)
- ODNOS DO DRUGIH (prijaznost, poštenost, iskrenost, zahrbtnost, prijetnost, pozitivnost, uvidevnost, naklonjenost...)
- ODNOS DO DELA (odgovornost, redoljubnost, marljivost, prizadevnost, zanesljivost...)
- ODNOS DO ŽIVLJENJA (prevladujoče vrednote)

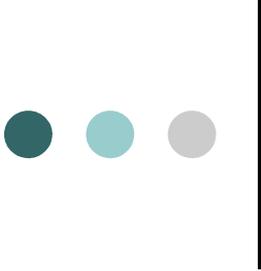
SPOSOBNOSTI

- Sposobnosti zelo vplivajo na **uspešnost pri reševanju različnih nalog in problemov.**
- **Telesne** – STATIČNE (moč) in MOTORIČNE – (gibalne)
- **Duševne:**
  - umske – INTELEKTUALNE (Gardnerjev model)
  - -- USTVARJALNE
  - ČUTNO – ZAZNAVNE (vid, sluh...)

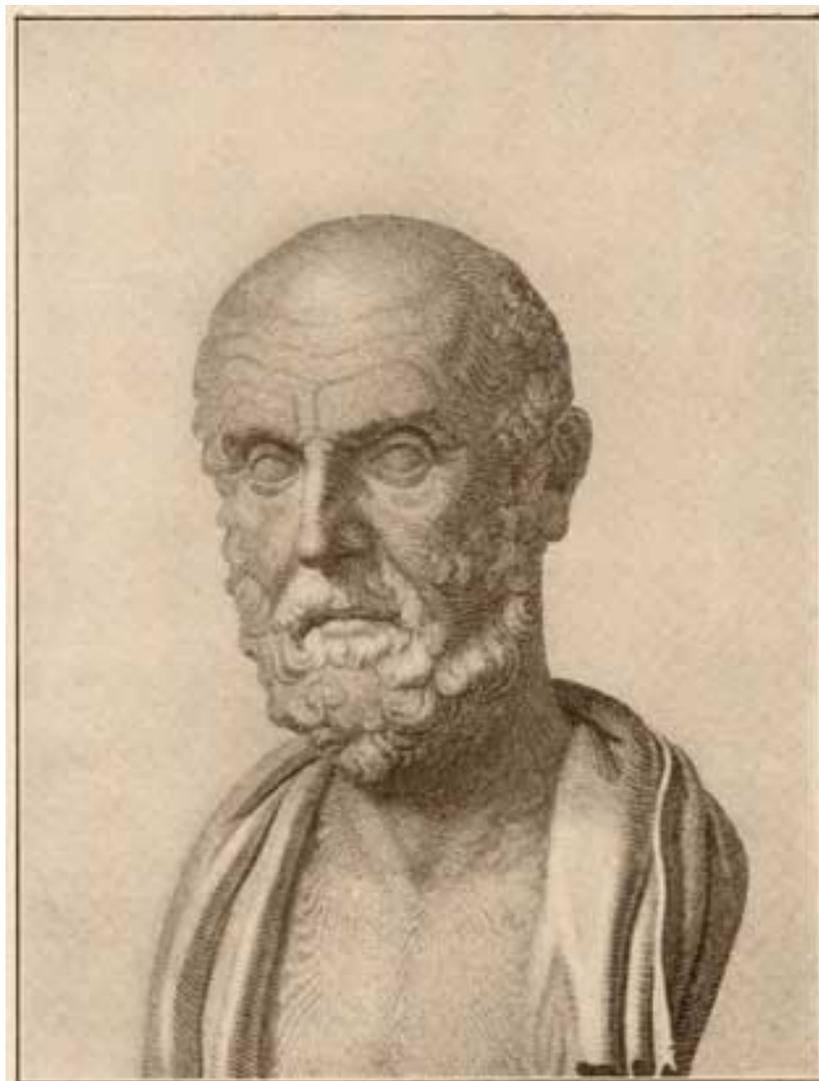
e) Tipološke razlage osebnosti

- Hipokrat – Galenova tipologija temperamenta
- Jungova tipologija glede na usmeritev psihične energije
- Kretschmerjeva konstitucijska tipologija

HIPOKRAT – GALENOVA tipologija temperamenta

- Hipokrat – grški zdravnik in filozof
400 pr. n. št.
razlaga razlik med ljudmi
4 osnovne tipe, kategorije
temperamentum – lat. pravo razmerje
pomešanih telesnih sokov
4 osnovni elementi v naravi = 4 telesni sokovi
Galen – rimski filozof, ki je dopolnil
Hipokratovo tipologijo z opisi tipov v 2. st. n.
št.

HIPPOCRATES.

Hipokrat
zdravnik
(460 pnš. –
375 pnš.)

HIPOKRAT – GALENOVA tipologija temperamenta

- **Loči štiri** temperamentne tipe – značilnosti:
  - Pripadnost enemu tipu
  - Stopnja izraženosti lastnosti nas ne zanima
- **SANGVINIK:**
energičen, podjeten,
živahen, navdušen, družaben, dinamičen,
zabaven, površen, hiter, ne dokonča stvari,
duhovit, radoživ, topel, prijeten, brezskrben
- **KOLERIK:**
močan, odločen, načrten, organiziran,
močna volja, razdražljiv, prepirljiv, ne
upoštevava drugih, hiter, impulziven, dejaven,
neobvladan, silovit

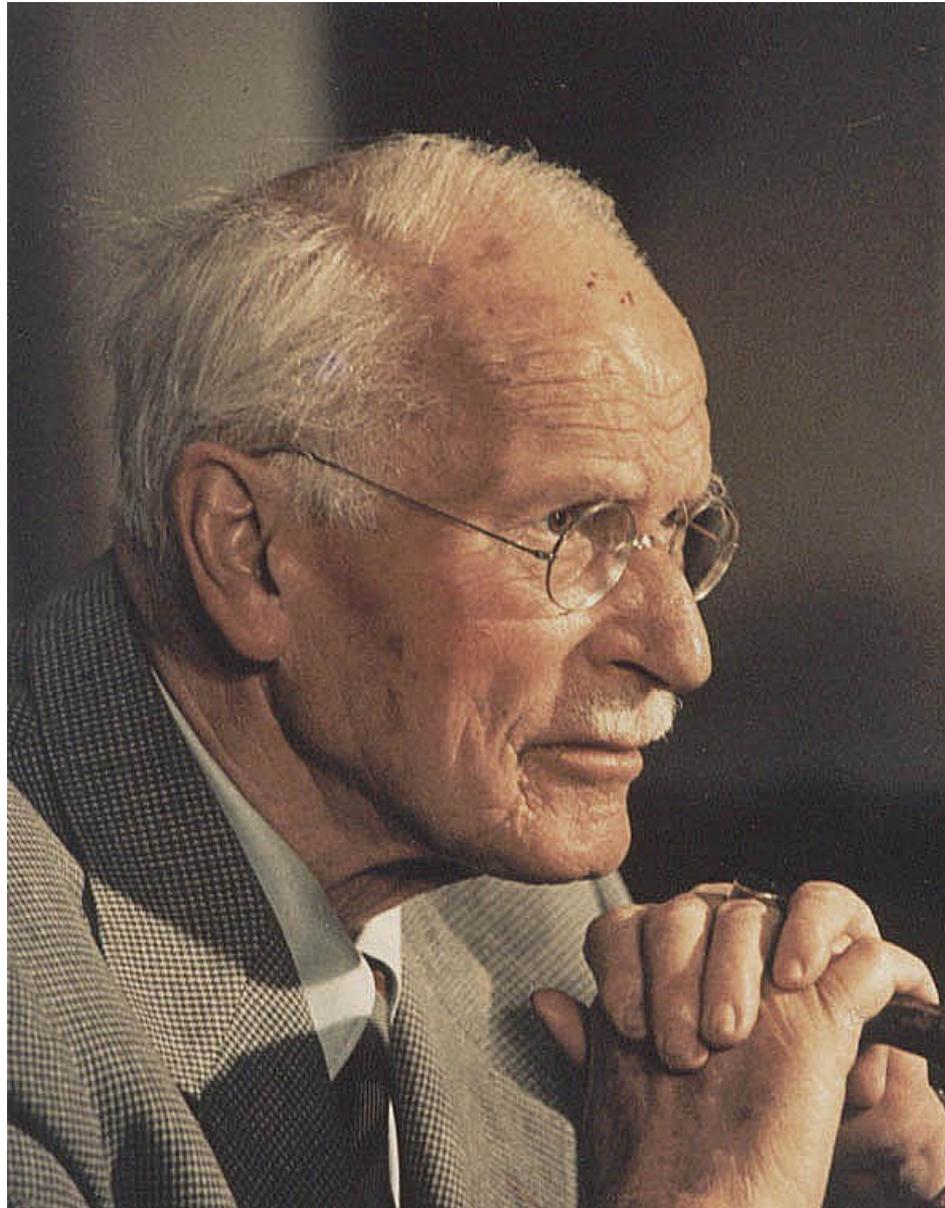
HIPOKRAT – GALENOVA tipologija temperamenta

- **FLEGMATIK:**

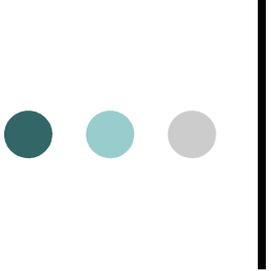
umirjen, postopen, počasen, neproblematičen, se prilagaja, poslušna, sodeluje, ni v ospredju, zanesljiv, previden, izogiba se konfliktom, pasiven, stabilen, razmišljujoč...

- **MELANHOLIK:**

depresiven, perfekcionističen, natančen, miren, neopažen, predan, išče ideale, sočuten, skrben, dosleden, tesnoben, trezen, zadržan, nedružaben...

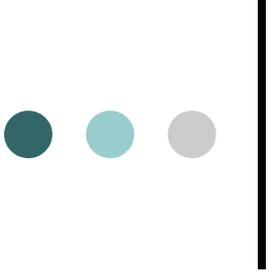

Carl Gustav
Jung
psihoanalitik
(1875-1961)

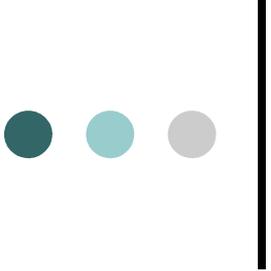
Jungova tipologija glede na usmeritev psihične energije

- Ekstraverten tip: navzven, v zunanji svet-družaben, odprt, komunikativen, aktiven, živahen, rad se udeležuje zabav, išče nove vznemirljive izzive, nezanesljiv, nestalen, tvega, je impulziven, optimističen, hitro izgubi nadzor nad svojimi čustvi
- Introverten tip: navznoter, v notranji svet – nedružaben, previden v odnosih, izogiba se novih vznemirljivih situacij, zanesljiv, razmišljajoč, vztrajen, miren, samostojen, nespremenljiv, odmaknjen

Jung:

- tipologija: najbolj sprejet in potrjen del Jungove teorije
- delitev ljudi glede na usmeritev psihične energije
- doživljanje in delovanje je glede na usmeritev energije povsem drugačno; drugačno je tudi ustvarjanje izkušenj:
- **ekstravertni** – psihično energijo usmerjajo v zunanji svet, druženje, komunikacijo,...; težave pri soočenju z notranjim svetom, prevzame jih zunanje dogajanje, predmeti, osebe in dogajanje
- **introvertni** – psihično energijo usmerjajo v notranji svet, razmišljajo, analizirajo,...; težave pri soočenju z zunanjim svetom – umik, dobro pa obvladajo notranji subjektivni svet

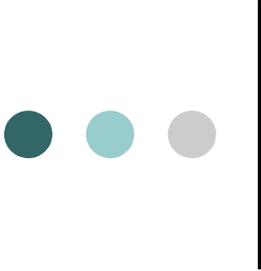

Jung:

- tipologija: v duševnosti sta prisotni obe naravnosti – navznoter in navzven
- ena je dominantna in zavestna, druga pa podrejena in nezavedna
- iz te napetosti se poraja življenjska energija
- brez nasprotij ni obstoja, saj se tako v duševnosti ohranja ravnovesje

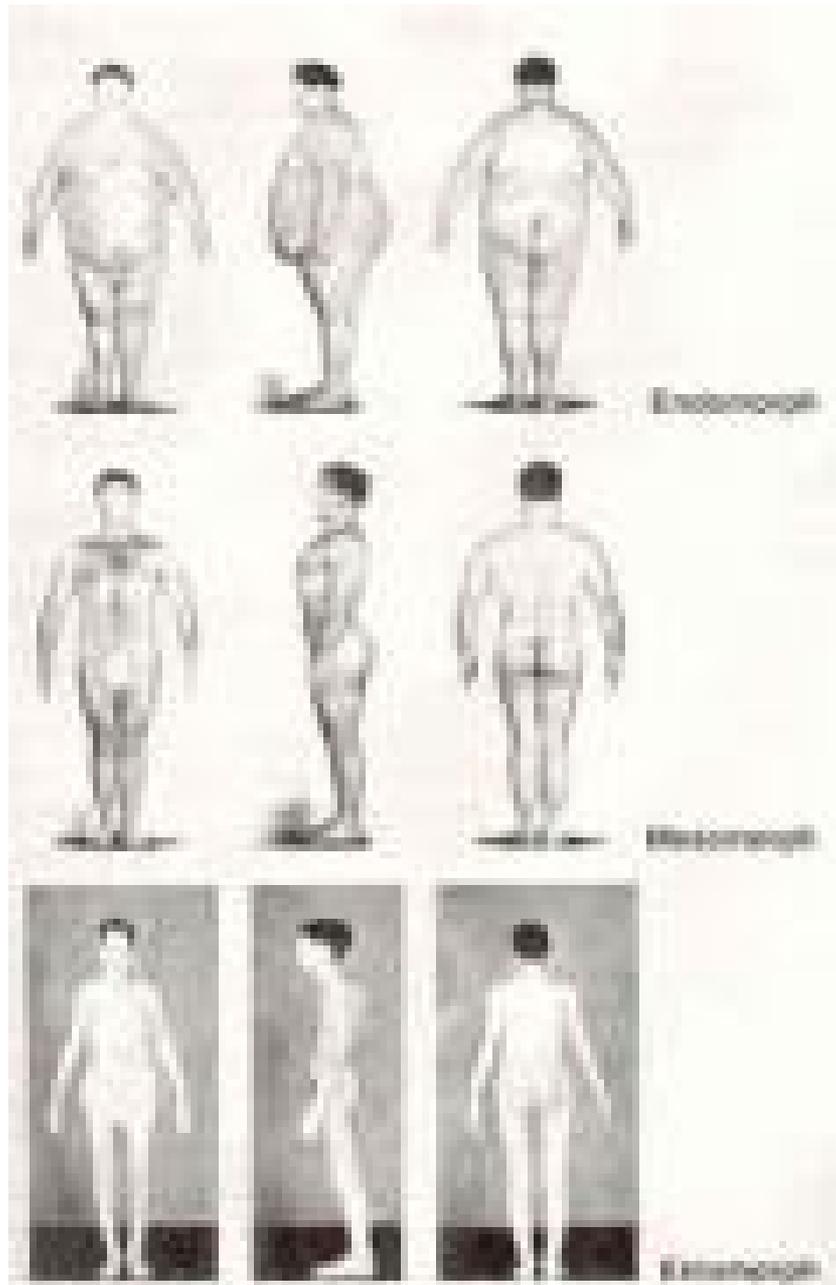

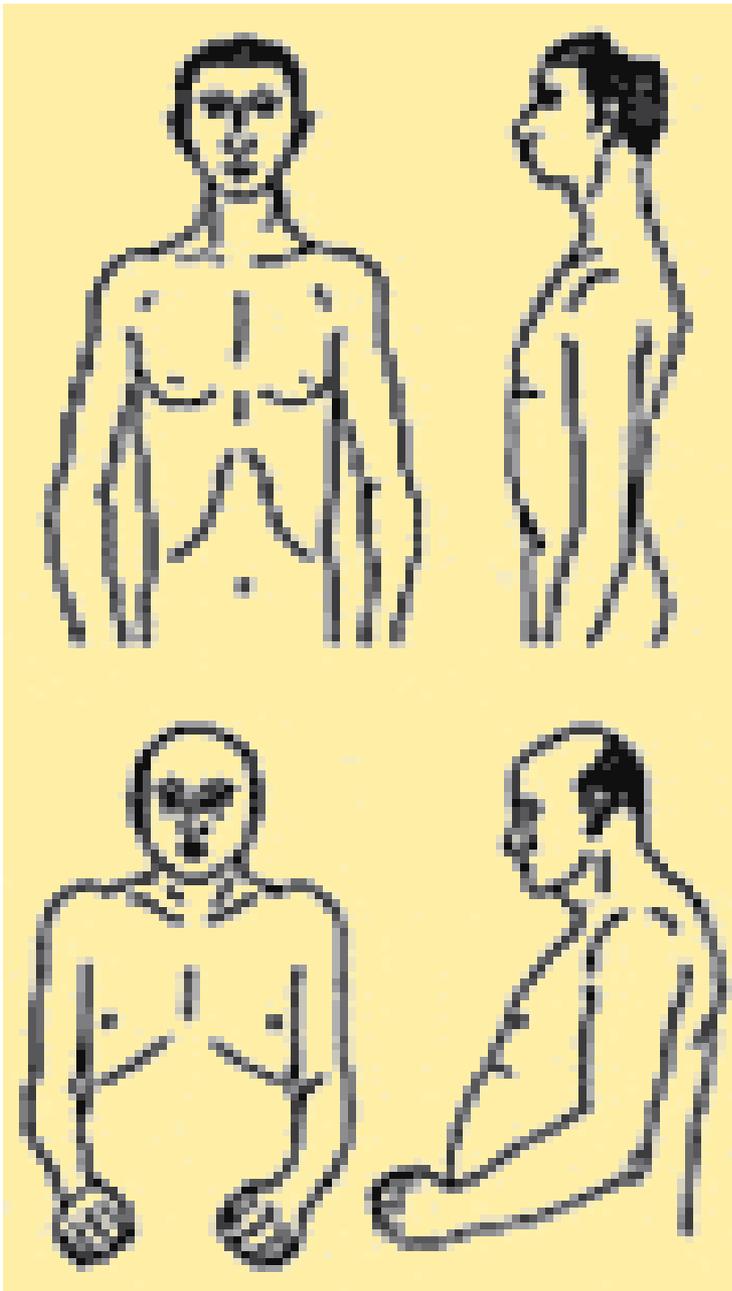
Ernest Kretschmer
psihater
(1888 - 1964)

Kretschmerjeva konstitucijska tipologija

- tipologija: povezava med telesnimi značilnostmi (konstitucijo) in osebnostnimi lastnostmi (stereotip o malenkostnih in sitnih suhkih ter zadovoljnih debelih)
- konstitucija, oz. telesna zgradba je tista, ki določa temperament
- slika 10.5 in tabela 10.3

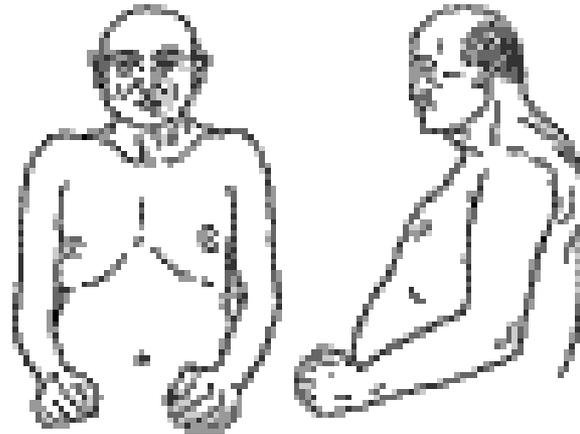
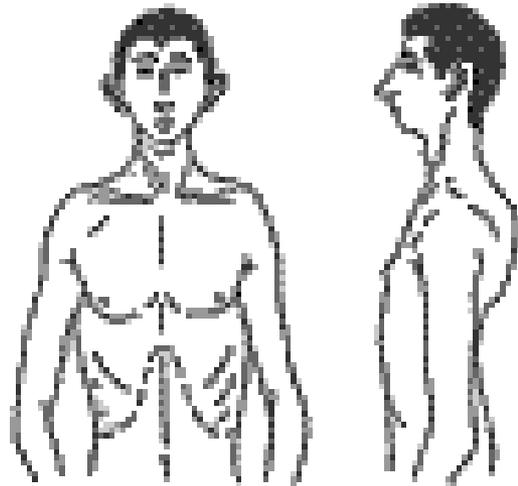

1 Asthenic Type

2 Pyknic Type

3 Athletic Type

Triangular Face

Rounded Face

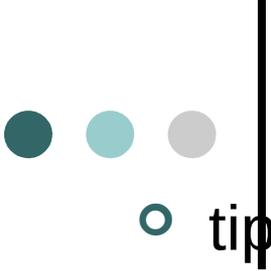

Angular Face

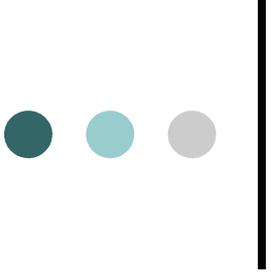
Oval Face

physiognomyinfo.com

Kretschmer:

- tipi konstitucije in temperamenta:
  - ASTENIČNA – SHIZOTIMIJA (intro., občutlj. ideal.)
  - ATLETSKA – VISKOZNOST (eksploziv., vztrajn.)
  - PIKNIČNA – CIKLITIMIJA (čustven. praktič. ekstra)
- vrednotenje:
  - raziskave ne potrdijo povezave
  - z leti spremembe konstitucije (bolj debelušni)
  - Kretschmer ni upošteval dejavnika starosti (shizofrenija – mlajši, depresija – starejši)
  - spregledal je vpliv okolja na konstitucijo

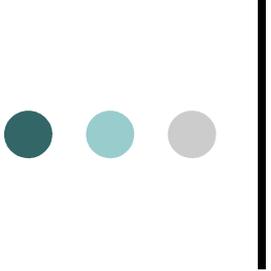
Prednosti in pomanjkljivosti tipoloških modelov

- + manjše št. temeljnih lastnosti uporabimo kot izhodišče za tipol. delitev
- + hitro, preprosto in enostavno razvrščanje v tipe
- + celostna slika o človeku, ko ga uvrstimo v tip
- + črno-bel opis z ekstremnimi lastnostmi, zato jih zlahka primerjamo
- večina ljudi je nekje vmes med posameznimi tipi
  - ne zajamejo kompleksnosti in raznovrstnosti, zato poenostavljena slika oseb.
  - zaradi ene močno izražene last. ne vidimo drugih
- usmerjenost na opaznejše vidike (črno-belo) vedenja

Eysenckova teorija osebnostnih potez

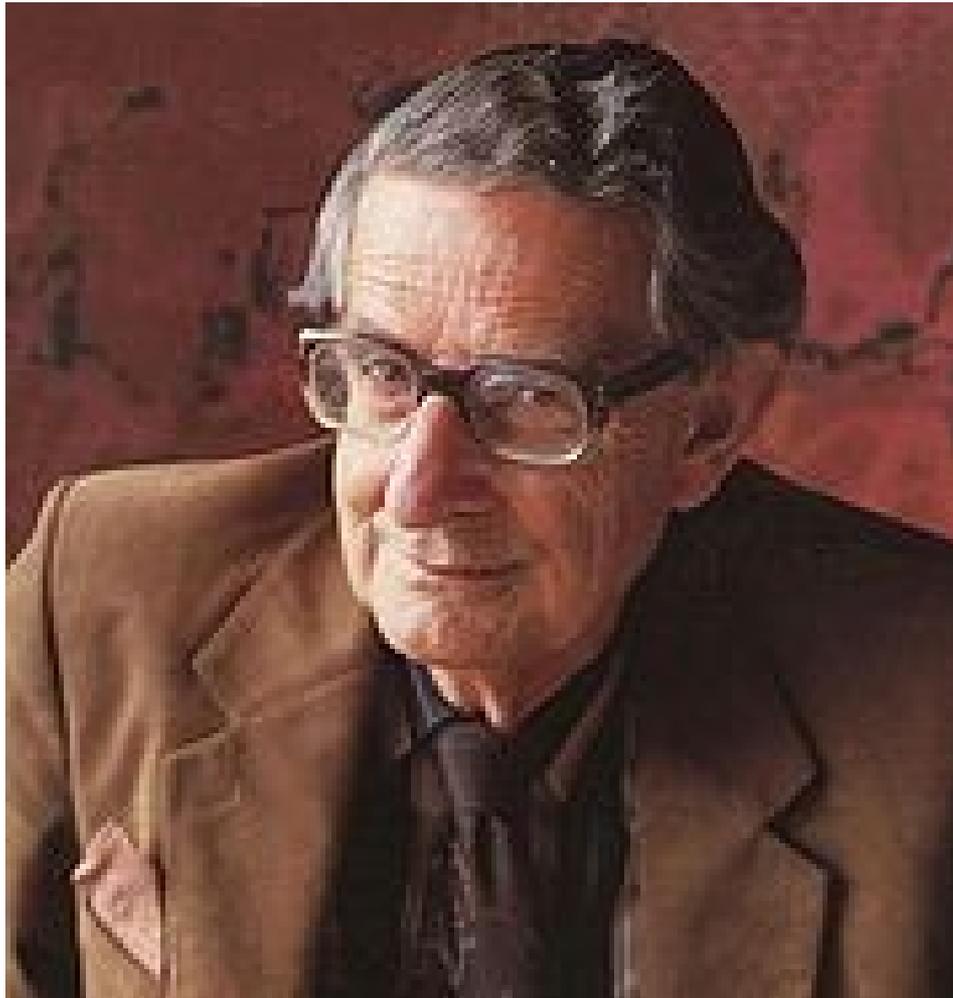
– HIERARHIČNI MODEL OSEBNOSTNIH POTEZ

- Dimenzionalno pojmovanje osebnosti
- posamezna lastnost je prikazana na kontinuumu, ki se razteza med dvema skrajnostma v obliki normalne distribucije
- poleg prisotnosti lastnosti tudi intenzivnost (stopnja) izraženosti te lastnosti
- na osnovi merjenja
- omogoča primerjavo med različnimi ljudmi
- ljudje se razlikujemo, ker so nekatere lastnosti močnejše ali šibkejše od drugih

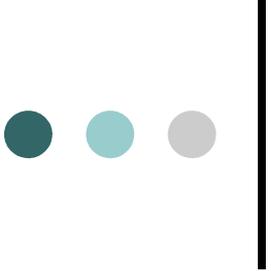
Eysenckova t. osebnostnih potez

- Temeljne dimenzije po Eysenckovi teoriji so:
- 1. EKSTRAVERTNOST – INTROVERTNOST
- 2. NEVROTICIZEM – NENEVROTICIZEM
(čustvena labilnost – čustvena stabilnost)
- 3. PSIHOTICIZEM - NEPSIHOTICIZEM

Hans Jurgen
Eysenck
psiholog

1916 - 1997

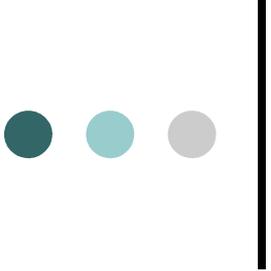
EKSTRAVERTNOST – INTROVERTNOST

- Introvertnost:
  - mirnost, odmaknjenost, previdnost pri navezovanju stikov, izogibanje vznemirljivim situacijam, nadzirajo svoja čustva, vztrajni, odgovorni, zanesljivi, raje samostojno delo
- Ekstravertnost:
  - družabnost, živahnost, aktivnost, samogotovost, iskanje stimulacije -(dodatnih dražljajev), brezskrbnost, dominantnost
  - **Primer: obnašanje na zabavi**

NEVROTICIZEM – NENEVROTICIZEM (čustvena labilnost – čustvena stabilnost)

- Nevroticizem – čustvena labilnost:
  - nizko samospoštovanje, nesrečnost, tesnoba, obsesivnost, hipohondričnost, občutki krivde, mnoge psihosomatske težave, zelo čustveni odzivi, težje nadzorujejo svoja čustva, trpijo zaradi skrbi, nespečnosti, spreminjajočega se razpoloženja...
- Nenevroticizem – čustvena stabilnost:
  - počasneje se odzivajo, umirjeni, uravnoteženi, z lahkoto nadzirajo svoja čustva, brezskrbni, zadovoljni, srečni, zdravi, visoko samospoštovanje
- **Primer: doživljanje neuspeha**

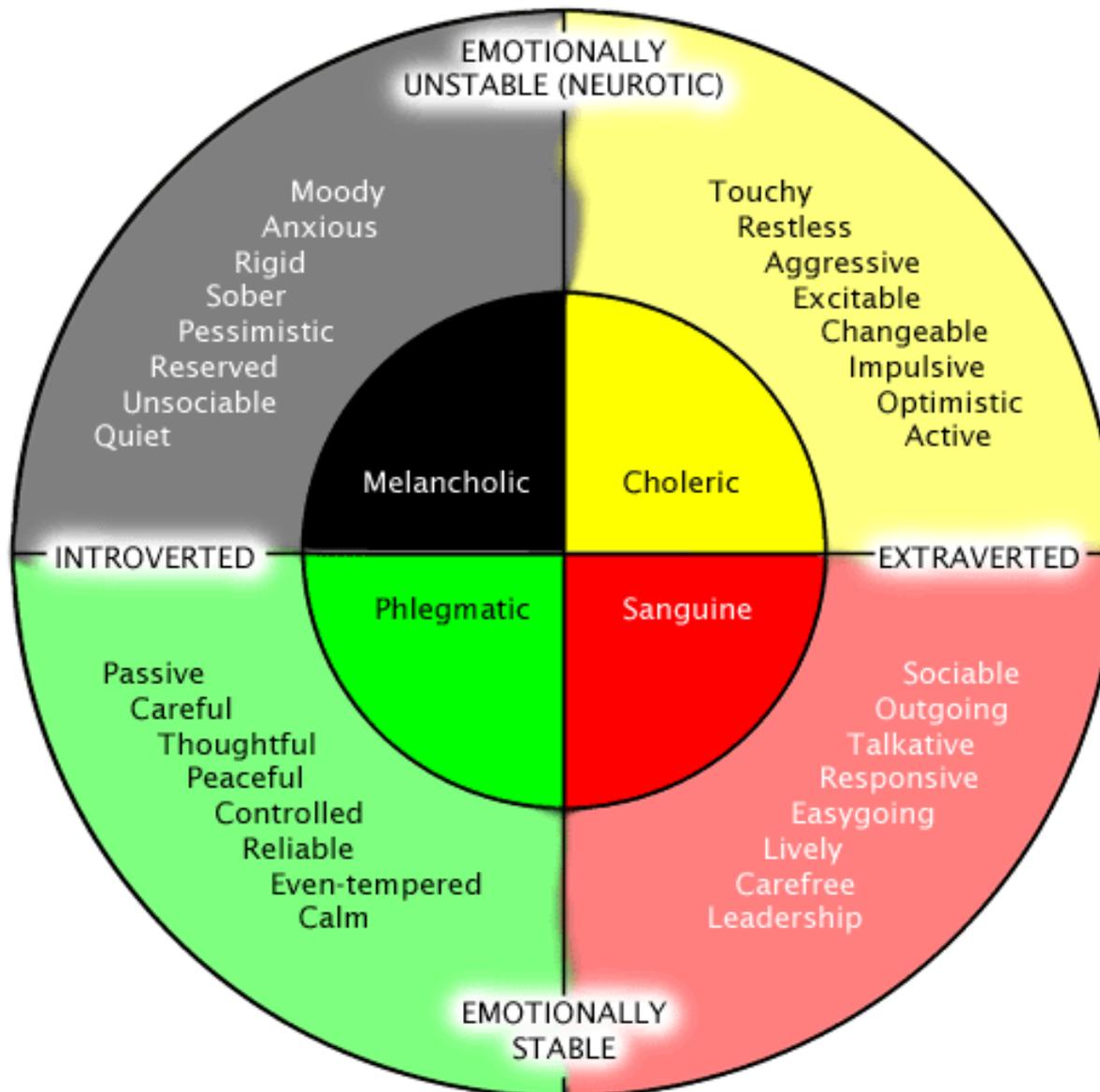
PSIHOTICIZEM - NEPSIHOTICIZEM

- Psihoticizem:

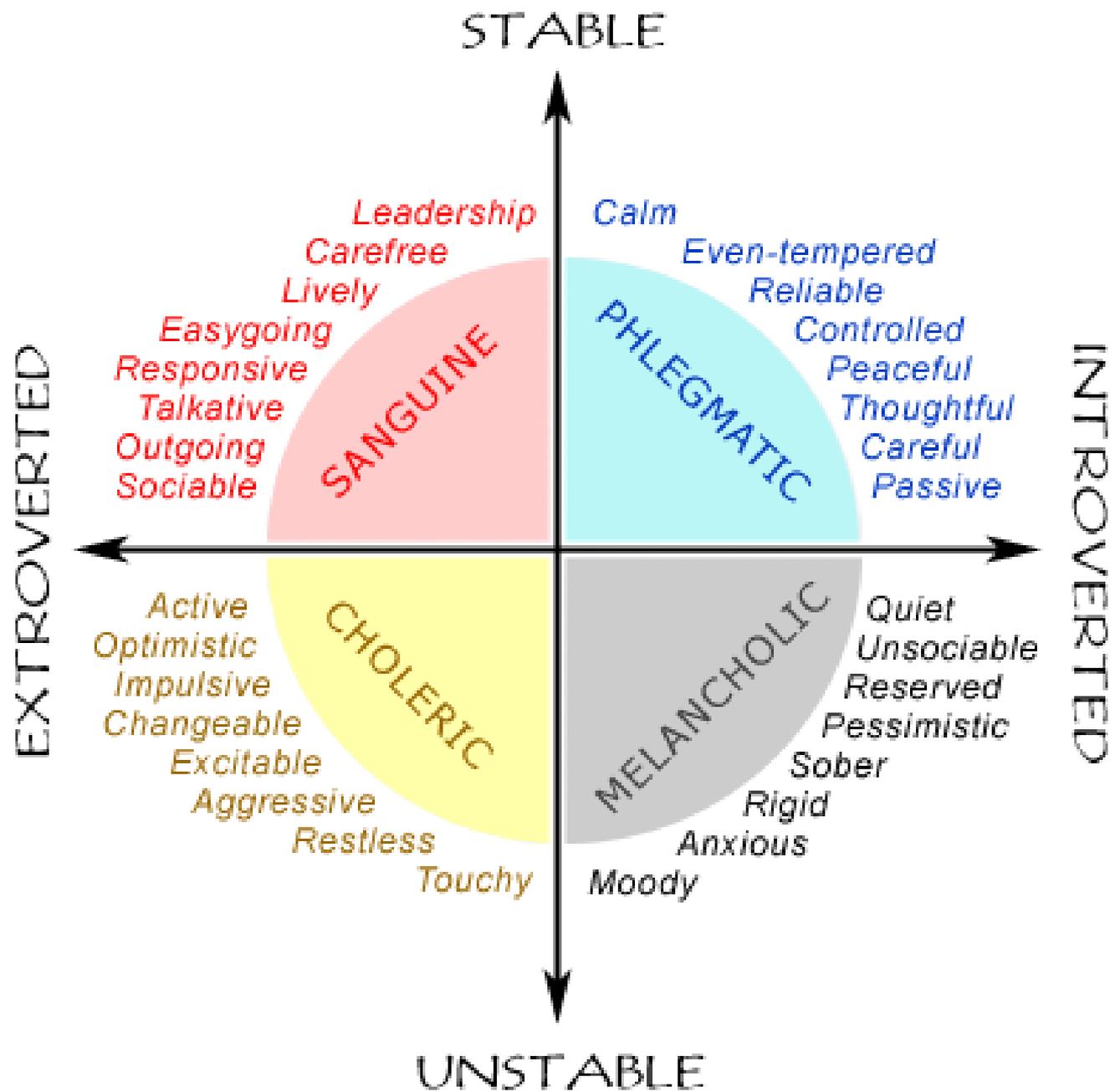
- agresivnost, dominantnost, visoke aspiracije, manipuliranje, avanturizem, dogmatizem, maskulinitet – bolj samotarski, jih ne zanimajo drugi, se težko prilagajajo, lahko so agresivni in nečloveški celo do tistih, ki jih imajo radi, do drugih so sovražno naravnani, se norčujejo iz njih, jih jezijo, nagnjeni k nenavadnim, nevarnim doživetjem

- Nepsihoticizem:

- tolerantnost, spoštovanje, blagost, nižje aspiracije, empatičnost, previdnost, varnost (ne tvegajo) – so družabni, pozitivno naravnani do drugih, zaupajo

Eysenck, H.J and Eysenck, M.W. *Personality and Individual Differences*.
Plenum Publishing, 1958.

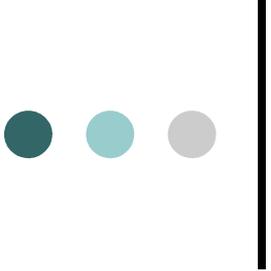
introvertnost,

ekstravertnost

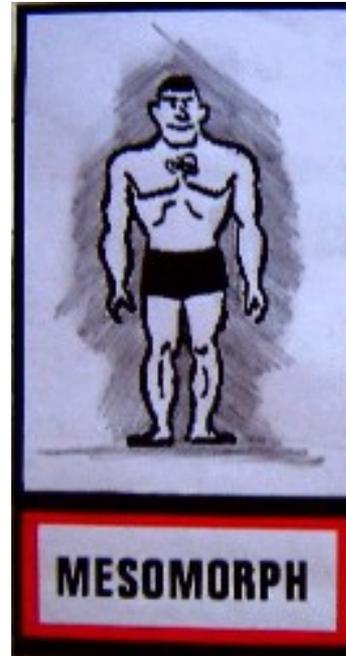
čustvena labilnost

čustvena stabilnost

VREDNOTENJE Eysenckove teorije

- * **Hierarhični model osebnostnih lastnosti:** najpomembnejše os. lastnosti dajo največ inf. o posamezniku, so splošne (**navpična povezanost lastnosti**)
- ✂ **Strogo znanstven pristop:** z obilico statistike in matematične analize velike količine podatkov – **možna pristranska interpretacija**
- ✂ **Osebnostne poteze so trajne:** to ne drži popolnoma (Zakaj oseba X rada hodi na zabave? – Ker je ekstravertirana, ali je obrnjeno???)
- ✂ Boljši opis kot razlaga osebnosti

the Mesomorph's priority functions center around physical activity, the muscles, and the circulatory system

MESOMORPHS TEND TO BE:

1. extroverts.....
2. aggressive.....
3. adventurous.....
4. dynamic
5. noisy.....
6. active.....
7. leaders.....
8. careless
9. competitive.....
10. warriors.....
11. callous.....
12. dominant
13. logical.....
14. opposing.....
15. courageous.....
16. chunky
17. athletic.....
18. manic.....
19. confronting.....
20. achievers

MESOMORPHS are advised to consume less fat. They might want to engage in restful activities like playing cards, more often, consume healthier foods, and learn to channel their excessive energy into building and fixing things.

the Endomorph's priority functions center around other people, emotions, and the digestive system

ENDOMORPHS TEND TO BE:

1. interactive.....
2. compliant.....
3. romantic.....
4. emotional
5. talkative.....
6. sedentary.....
7. followers.....
8. organized
9. dependent.....
10. caregivers.....
11. indiscriminate.....
12. kind
13. imaginative.....
14. accepting.....
15. fearful.....
16. overweight
17. involved.....
18. depressive.....
19. approaching.....
20. joiners

ENDOMORPHS are advised to avoid eating too many fatty foods, and to then resort to health-damaging crash-diets.

They might want to engage in aerobic activities like jogging and bicycle-riding, more often.

the Ectomorph's priority functions center around solitude, the brain, and the nervous system

ECTOMORPHS TEND TO BE:

1. introverts.....
2. apprehensive.....
3. rational.....
4. intellectual
5. quiet.....
6. restless.....
7. self-starters.....
8. compulsive
9. autonomous.....
10. observers.....
11. analytical.....
12. solitary
13. perceptive.....
14. avoiding.....
15. unpredictable.....
16. skinny
17. creative.....
18. detached.....
19. retreating.....
20. inventors

ECTOMORPHS are advised to add more protein and olive oil to their diet. They might want to keep aerobic activities to a minimum, and confine their work-out sessions to static forms of muscle-building, instead.

